

ขอเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะรายงานถึงขอเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาประกอบในการวิจัยครั้งนี้ การรายงานจะครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. ประวัติการนิเทศการศึกษา
2. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
3. หลักการนิเทศการศึกษา
4. หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์
5. ข้อคิดและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1. ประวัติการนิเทศการศึกษา

คณะศึกษาธิการ 57¹ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเริ่มต้นในประเทศอังกฤษ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลงานการจัดการศึกษาของท้องถิ่นที่รัฐลงทุนช่วยเหลือไปแล้วได้ผลเพียงใด ทั้งนี้เพราะระยะแรกการจัดการศึกษาของอังกฤษเป็นแบบประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัด ประชาชนเลือกตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่งประมาณ 7 ถึง 8 คน เรียกว่าสภาการศึกษาท้องถิ่น (Local Board of Education) คณะกรรมการดังกล่าวเป็นราษฎรในท้องถิ่นมีความรุ่มรวย ไม่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้เอง จำเป็นต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษามาดำเนินการแทนเรียกว่า ศึกษาธิการ (Superintendent) และมอบอำนาจการจัดให้เต็มที่ ต่อมาการศึกษาเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น รัฐจึงให้ความช่วยเหลือโดยให้เงินอุดหนุนบางตามสมควร ด้วยเหตุนี้รัฐจึงตั้งเจ้าหน้าที่ขึ้นเพื่อตรวจการปฏิบัติงานของครูว่า

¹คณะศึกษาธิการ 57, การนิเทศการศึกษา, (พิมพ์ครั้งที่ 2, พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร, 2501), หน้า 4-6.

หมายเหตุ คณะศึกษาธิการ 57 คือ ศึกษาธิการ 57 คน ร่วมกันเขียน

ทำงานคุ้มกับเงินอุดหนุนหรือไม่ การตรวจเพ่งเล็งในด้านการจัดฝึกเพื่อรายงานให้สภาการศึกษาทราบ การตรวจลักษณะนี้ใช้คำว่า การตรวจตรา (Inspection) เจ้าหน้าที่ผู้ทำการตรวจเรียกว่า ผู้ตรวจ (Inspector) มีหน้าที่ตรวจโรงเรียนในเขตที่รับผิดชอบ ส่วนมากตรวจเรื่องการเข้าเรียนของเด็ก ตัวอาคาร บริเวณโรงเรียน หลักสูตร และวัสดุ เครื่องใช้อื่น ๆ ว่าเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งความมุ่งหมายส่วนใหญ่ก็คือ ตรวจผลการปฏิบัติงานของครูเป็นหลักสำคัญ

ต่อมาประเทศสหรัฐ นำเอาวิธีการของอังกฤษไปใช้แต่ปรากฏว่าไม่โดยคเท่าที่ควรจึงเปลี่ยนวิธีใหม่เป็นแบบให้คำแนะนำช่วยเหลือครูและวิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

Lucio² กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้วิวัฒนาการมาตามลำดับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา คือเมื่อก่อนปี ค.ศ. 1900 การนิเทศการศึกษาเริ่มขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา โดยนักบริหารทำการนิเทศและเข้าไปในทำนองตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครู

ในตอนต้นศตวรรษที่ 19 ระยะเวลา ค.ศ. 1801 ถึง 1840 อำนาจหน้าที่การตรวจของฝ่ายบริหารมีงานมากขึ้นจึงตั้งตำแหน่งขึ้นใหม่เป็นตำแหน่งผู้ตรวจแบบเดียวกับศึกษาธิการ ทำหน้าที่ตรวจและนิเทศการสอนช่วยครูที่มีปัญหาอีกอย่างหนึ่ง ในระยะนี้โรงเรียนได้เพิ่มวิชาเรียนสาขาต่าง ๆ ขึ้น เช่น วิชาดนตรี วิชาเขียน การปฏิบัติกิจการคหกรรม พลศึกษาและวิชาเหล่านี้ได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตรด้วยครูหลายคนไม่มีความถนัด โดยเฉพาะนักบริหารผู้ทำหน้าที่นี้เทศไปช่วย ไม่มีความชำนาญในวิชาเหล่านี้จึงเกิดปัญหาในด้านการนิเทศ ดังนั้นเมืองต่าง ๆ หลายเมืองจึงจัดตั้งสำนักงานนิเทศการศึกษา (Supervisory Department) ขึ้น ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และวิชาพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

²William H. Lucio, and John D. McNeil, Supervision: A Synthesis of Thought and Action. (New York : McGraw-Hill Book, Company, Inc., 1962), pp. 1-5.

ในปลายศตวรรษที่ 19 ประมาณปี ค.ศ. 1894 ประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มใช้
 คำว่านิเทศการศึกษา (Supervision) อย่างเดียว แทนคำว่า การตรวจตรา (Inspection) ขอแตกต่างระหว่างคำว่า การตรวจตรากับคำว่านิเทศ ตามแนวความคิดของชาว
 อเมริกา เสนอว่า การตรวจตรา เป็นการตรวจเพื่อคอยจับผิดและลงโทษ ส่วนคำว่านิเทศ
 เป็นการตรวจเพื่อนำช่วยเหลือ

ในระยะต้นศตวรรษที่ 20 ประมาณปี ค.ศ. 1901 ถึง 1920 วิชาการต่าง ๆ
 เฉพาะอันนี้มาก การนิเทศการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา (Supervision by
 Specialists) เริ่มปรับปรุงขยายตัวมากยิ่งขึ้น และพัฒนามาจนถึงสมัยปัจจุบัน

พัฒนาการนิเทศการศึกษา³ (The Development of Supervision) ของ
 ประเทศสหรัฐอเมริกา จัดลำดับได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การตรวจตราในกานบริหาร (Administrative Inspection)
 เป็นการตรวจของผู้บริหารการศึกษา ตรวจสอบการทำงานของครู ว่าได้ทำงานตามคำสั่ง
 หรือไม่เพียงใด มีมาก่อน ค.ศ. 1900

ระยะที่ 2 การนิเทศการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา (Supervision
 by Specialists) เริ่มขึ้นในระยะต้นศตวรรษที่ 20 ประมาณปี ค.ศ. 1901 ถึง 1920
 ซึ่งมีการจัดตั้งศูนย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ขึ้น แต่ยังคงถือว่าการนิเทศเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการบริหาร

ระยะที่ 3 การนิเทศการศึกษาแบบวิธีการวิทยาศาสตร์ (Scientific
 Supervision) นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1920 ถึง 1930 การนิเทศการศึกษาเปลี่ยนแบบมาเป็น
 การนำเอากฎเกณฑ์และทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ให้ครูใช้ในห้องเรียน ถิ่นการนิเทศจึงต้อง
 อาศัยการวิจัยและการประเมินผลเป็นหลักของการนิเทศ

³Ibid, pp. 11-12.

ระยะที่ 4 การนิเทศการศึกษาอาศัยหลักมนุษยสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย
(Supervision as Democratic Human Relations) ไซระหว่างปี
ค.ศ. 1930 ถึง 1940 ถือว่าการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์แบบ
ประชาธิปไตย ซึ่งมีการพิจารณาในเรื่องความรู้สึกนึกคิด ความต้องการและความแตกต่าง
ระหว่างบุคคล ศึกษาพิเศษเป็นฝ่ายแนะนำแต่ครูเป็นผู้ตัดสินใจปฏิบัติด้วยตนเอง

ระยะที่ 5 การนิเทศการศึกษาโดยใช้เหตุผลและสติปัญญาเป็นแนวทางปฏิบัติ
(Supervision through reason and practical Intelligence) ซึ่งเป็น
แนวทางการนิเทศการศึกษาขั้นสูงสุด ที่ใช้ปฏิบัติต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ เหตุผลหมายถึง
การรู้จักกำหนดจุดมุ่งหมาย การคิดค้นและการวางแผนงานอย่างรอบคอบเหมาะสม สติ
ปัญญา หมายถึงการรวมพลังความคิดของครูร่วมงานหลายฝ่ายช่วยกันคิด ช่วยกันพิจารณาตัดสิน
ใจปฏิบัติงานร่วมกัน

การนิเทศการศึกษาของประเทศไทย

ม.ล.บุญเหลือ กุญชร⁴ ได้กล่าวว่ามีผู้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่างานนิเทศการศึกษา
ของไทยนั้น มีงานใหม่ ถ้าพิจารณากันจริง ๆ จะพบงานนี้เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2438
ในรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ในครั้งนั้นเป็นไปในทำนอง การตรวจ (inspection)
โรงเรียนมากกว่าการนิเทศ

ในปี พ.ศ. 2445⁵ ได้มีการตั้งกรมตรวจโรงเรียนขึ้นในกระทรวงธรรมการ
(ตรวจเฉพาะในพระนคร) และในปี พ.ศ. 2449 จัดให้มีการตรวจโรงเรียนในต่างจังหวัด
ขึ้นโดยส่งข้าหลวงธรรมการสองคนไปประจำที่ พระนครศรีอยุธยา และพิษณุโลก วิธีการตรวจ
โรงเรียนได้ขยายตัวมากขึ้นจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2452 มีธรรมการประจำมณฑลครบทุกมณฑล

⁴ ม.ล.บุญเหลือ กุญชร, "ของเก่า-ของใหม่," จันทร์เกษม, ฉบับที่ 11, (เมษายน
2499), หน้า 30.

⁵ ม.ล.มานิจ ชุมสาย, ประวัติการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทย, (พระนคร: โรงพิมพ์
คำรวัจ 2498), หน้า 29.

รวม 15 คน และในปี พ.ศ.2453 ได้ตั้งกรรมการผู้ช่วยไปประจำอยู่ตามจังหวัดที่สำคัญ ๆ ก่อน ดังนั้น วิธีการควบคุมการศึกษาจึงเริ่มขึ้นและแพร่ขยายไปทั่วประเทศ

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า งานนิเทศการศึกษาของไทยมีมานานแล้ว แต่เป็นลักษณะการตรวจมากกว่าลักษณะการนิเทศในสมัยปัจจุบันนี้

การนิเทศการศึกษาตามลักษณะในปัจจุบันของไทย ได้รับอิทธิพลและแบบอย่างมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ปีที่เริ่มต้น เป็นหลักฐาน คือ ปี พ.ศ.2494⁶ ซึ่งเป็นปีที่กระทรวงศึกษาธิการ เริ่มมีโครงการปรับปรุงการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าเข้าสู่ระบบการศึกษาแผนใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และคณะกรรมการบริหารวิเทศกิจ (USOM) จากนี้ทำให้ระบบการศึกษาของไทยเริ่มเคลื่อนไหวขึ้นตัวขึ้นในปี พ.ศ.2494 นี้ กรมสามัญศึกษาได้ตั้งโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาขึ้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และปี พ.ศ.2495 ตั้งโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษารุงเทพ-ธนบุรี ขึ้นอีก ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงคิดปรับปรุงหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ เพิ่มเติมขึ้นในกรมกองต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้

กรมวิสามัญศึกษา (ปัจจุบันเป็นกรมสามัญศึกษา) เป็นกรมแรกที่เริ่มงานนิเทศการศึกษารุ่น คือ ปี พ.ศ.2495 ได้เริ่มการแนะแนวทางในการศึกษาหรือเรียกว่า "นิเทศการศึกษา" เป็นครั้งแรกเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในส่วนภูมิภาคที่สังกัดกองฝึกหัดครู จำนวน 28 โรงเรียน (กรมการฝึกหัดครูปัจจุบัน เติบโตเป็นกองฝึกหัดครูอยู่ในกรมวิสามัญศึกษา) และโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเตรียมอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค รวม 20 จังหวัด

ปีเดียวกันนี้ กรมวิสามัญศึกษา จัดให้มีการอบรมผู้นิเทศการศึกษาซึ่งเรียกว่า "ศึกษานิเทศก์" ขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2495⁷ (แต่การตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ ในประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดกล่าวไว้)

⁶กรมสามัญศึกษา, บันทึกการนิเทศการศึกษา 2516, (นครหลวง: ก้าวหน้าการพิมพ์, 2515), หน้า 27.

⁷กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507, (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 653-654.

กรมสามัญศึกษา เริ่มงานนิเทศการศึกษาต่อเนื่องจากโครงการปรับปรุงระเขิง-
เทราและโครงการกรุงเทพ-ธนบุรี หลังจากทำการทดลองตามโครงการทั้งสองพอสมควร
แล้ว กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเห็นว่าจำเป็นต้องตั้งหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชา
การระดับประถมศึกษาขึ้น เพื่อติดตามผลงานและให้ความช่วยเหลือแนะนำครูประถมศึกษา
ต่อไป ดังนั้นจึงอนุมัติให้กรมสามัญศึกษาจัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์⁸ขึ้นตามลำดับดังนี้

ปี พ.ศ.2497 อนุมัติให้ตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์กรมขึ้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม
พ.ศ.2497

ปี พ.ศ.2500 อนุมัติให้ตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดขึ้น
71 แห่ง

ปี พ.ศ.2503 อนุมัติให้ตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคขึ้น 12
แห่ง

ทั้งนี้ เพื่อจัดให้มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานด้านวิชาการช่วย
ดูแลปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

สรุป

การนิเทศการศึกษาเริ่มขึ้นในประเทศอังกฤษเป็นแบบการตรวจตรา (Inspection) การปฏิบัติงานของครู คือ ตรวจเพื่อจับผิดและลงโทษต่อมาประเทศสหรัฐอเมริกา
นำเอาวิธีการของอังกฤษมาใช้ปรากฏว่าไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่านิเทศการ
ศึกษา (Supervision) แทนคำว่า การตรวจตรา (Inspection) ในปลายศตวรรษ
ที่ 19 ซึ่งคำว่านิเทศการศึกษาหมายถึง การใช้วิธีการตรวจเพื่อแนะนำช่วยเหลือและวิธีการ

⁸ อธิบดีกรมสามัญศึกษา, "ฐานะและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์, คู่มือนิเทศการศึกษา 2508.
(พิมพ์ครั้งที่สอง, 2511; พระนคร:แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 1.

นิเทศการศึกษาได้พัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2435 สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่มีลักษณะเป็นแบบการตรวจของผู้บริหาร ส่วนแบบการนิเทศการศึกษาตามลักษณะในปัจจุบัน ประเทศไทยได้รับอิทธิพลและแบบอย่างมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเริ่มปรากฏเป็นหลักฐานแน่ชัดตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2494 เป็นต้นมา อันเป็นที่ที่กระทรวงศึกษาธิการ เริ่มปรับปรุงการศึกษาให้เข้าสู่ระบบการศึกษาแผนใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเห็นว่าการติดตามผลการช่วยเหลือแนะนำครู เป็นสิ่งสำคัญสมควรจัดให้มีระบบการนิเทศการศึกษา จึงอนุมัติให้กรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโรงเรียนจัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์และตัวบุคคลขึ้นมา เพื่อทำงานปรับปรุงด้านวิชาการให้ดียิ่งขึ้น โดยอาศัยแบบอย่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาและพัฒนาตามกาลสมัยจนถึงปัจจุบัน

2. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

คำว่า นิเทศการศึกษา (Supervision) เริ่มใช้ขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศแรกในระยะปลายศตวรรษที่ 19 และมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

Good⁹ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามหลายอย่างของผู้นำที่นิเทศการศึกษาที่จะช่วยแนะนำครู เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษายังจะช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ ช่วยพัฒนาตัวครู ช่วย

001058

⁹Carter V. Good, Dictionary of Education (New York: McGraw-Hill, Co., Inc., 1959), p. 539.

เลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเลือกเนื้อหาวิชา ช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน ช่วยเลือกและปรับปรุงการประเมินผลของการสอน

Wiles¹⁰ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือการช่วยเหลือให้สภาพการเรียนการสอนหันมาไปในทางที่ดี

Burton และ Brueckner¹¹ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กลวิธีของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการ เกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน โดยความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายฝ่ายเพื่อก่อให้เกิดความเจริญของงานและพัฒนาการแก่เด็ก

สาย ภานรัตน์¹² กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงความพยายามอย่างหนึ่ง ในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งด้านการเรียนการสอน และให้ขบถิดถอกไปว่า ศึกษาพิเศษหมายถึงคนที่มีความผิดปกติ ศึกษาพิเศษต้องเป็นผู้ที่มีผู้ใหญ่(รับฟังมาก) ตาแหลม (มองไกล) ปากเล็ก (พูดน้อยใจความ) ศึกษาพิเศษจะต้องเป็นผู้ดีอดทน ไม่ใช้อื้อแซ่ และการนิเทศการศึกษาให้ออกอุคมคคคคคค จงนิเทศเพื่อการไม่นิเทศ

สุรินทร์ สรศิริ¹³ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ แผนงานที่จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

พนัส หันนาคินทร์¹⁴ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การปรับ

¹⁰ Kimball Wiles, Supervision for Better Schools. (New York: Prentice-Hall, Inc., 1952), p.1.

¹¹ William H. Burton and Leo, Brueckner., Supervision: A Social Process. (New York : Appleton Century Company, 1955), p. 11.

¹² สาย ภานรัตน์, "การนิเทศการศึกษาคืออะไร" คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (พิมพ์ครั้งที่สอง 2511, พระนคร:แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 11-13.

¹³ สุรินทร์ สรศิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

¹⁴ พนัส หันนาคินทร์, หลักบริหารโรงเรียน (พระนคร:วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 148.

ปรัง ส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษา มีโครงการบังคับหรือคอยจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์

สุภากร ราชากรกิจ¹⁵ กล่าวไว้ว่า การนิเทศ คือ การชี้แจงแนะนำแสดงแบบอย่างที่ดีที่ถูกต้องเหมาะสม นิเทศมีใ้หมายความว่า การสอดส่องดูแลและจับผิด หรือทำหน้าที่เกี่ยวให้เสียกำลังใจ เกิดความไม่มั่นใจ การนิเทศเป็นไปในทางสร้างสรรค์ จรรโลง และมีเป้าหมายที่จะช่วยให้ทุกอย่างดีขึ้น สุภากร กล่าวต่อไปว่า การนิเทศการศึกษาคือการกระทำทุกอย่าง เพื่อส่งเสริมให้การจัดการศึกษาประสบผลดี มีการพัฒนาตัวครู การงานของครู การจัดดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งผลให้นักเรียนมีความงอกงามทุก ๆ ด้าน มีความสำเร็จในการศึกษาต่อไป หรือมีความสามารถในการประกอบอาชีพได้ ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม เป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพของประเทศไทยต่อไป

สรุป

การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาปรับปรุง การเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพื่อให้ผลของการศึกษามีมาตรฐานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องและสนองความต้องการของสังคมและสภาพการณ์ทั่วไปในปัจจุบัน

3. หลักการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นงานด้านวิชาการที่ต้องทำร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย การทำงานต้องมีระเบียบแบบแผน มีกฎเกณฑ์และหลักการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้เชี่ยวชาญ

¹⁵สุภากร ราชากรกิจ, "การนิเทศการศึกษา", ประมวลคำบรรยายในการอบรมครูใหญ่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วราชอาณาจักรครั้งที่ 1 (พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2514), หน้า 278.

ทางการศึกษาของต่างประเทศและของประเทศไทยหลายท่าน ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหลักการ
นิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

Eye¹⁶ ได้กล่าวไว้ว่า ความกึกเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันนี้อยู่ในยุค
ระบอบแห่งการวิเคราะห์ การนิเทศการศึกษาจะต้องอาศัยหลักการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล
และจะต้องเกี่ยวข้องกับคำว่า input, output, control, feedback, evaluation,
planning, budgeting และ analysis

ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้ Eye ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นงาน
มนุษยสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย บรรดาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานนิเทศการศึกษาทั้งฝ่ายผู้
นิเทศและผู้รับการนิเทศจะต้องยึดหลักสำคัญร่วมกัน 3 ประการ¹⁷ คือ

1. มีความเคารพและยอมรับซึ่งความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. กำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ให้แน่ชัด
3. การแบ่งงานหรือมอบหน้าที่ปฏิบัติงานให้กับบุคคลอื่น ควรคำนึงถึงความ
สามารถและความพอใจของแต่ละบุคคล

Briggs และ Justman¹⁸ ให้หลักการนิเทศการศึกษาไว้ 14 ประการคือ

1. การนิเทศการศึกษาคควรเป็นการเสริมสร้างและเป็นการสร้างสรรค์
2. การนิเทศการศึกษาคควรเป็นแบบประชาธิปไตย
3. การนิเทศการศึกษาคควรไม่หลงวิชาการต่าง ๆ ให้มากกว่าการนิเทศด้วย
ตนเองเพียงอย่างเดียว
4. การนิเทศการศึกษาคควรเน้นทางด้านการพัฒนาวิชาชีพให้มากกว่าทางด้าน
ความสัมพันธ์ส่วนตัว

¹⁶ Glan G. Eye and others., Supervision of Instruction. (New
York: Harper and Row Publishers, 1971), p. 28.

¹⁷ Ibid., p. 52.

¹⁸ Thomas Henry Briggs, and Joseph Justman, Improving Instruction
Throuth Supervision. (New York: McMillan Company, 1952) pp. 130-141.

5. การนิเทศการศึกษาควรให้เด็กได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้มากที่สุด
6. การนิเทศการศึกษาควรจะหาทางพัฒนาส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครูตามความสามารถของแต่ละบุคคลให้มากที่สุด
7. การนิเทศการศึกษาควรคำนึงถึงสวัสดิภาพของครูและความสัมพันธ์ของหมู่คณะให้มากที่สุด
8. การนิเทศการศึกษาควรจะเริ่มต้นจากสภาพที่เป็นอยู่และทำให้ดีขึ้น
9. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าไปที่ละน้อยและเป็นไปเรื่อย ๆ
10. การนิเทศการศึกษาควรเป็นไปอย่างง่าย ๆ และไม่มีพิธีรีตอง
11. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นการปรับปรุงให้เหมาะสมกับความสามารถและทัศนคติของครูโดยไม่ทำให้ครูเกิดอคติ
12. การนิเทศการศึกษาควรใช้กลวิธีง่าย ๆ
13. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนหลักการแห่งเหตุผล
14. การนิเทศการศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและสามารถประเมินผลได้

Adams และ Dickey¹⁹ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยให้ครูรู้จักคิดค้นหาวิธีการทำงานด้วยตนเองอย่างอิสระ ศึกษาปัญหาไม่ควรกำหนดให้ครูทำอะไรบางอย่างหนึ่งและไม่จำเป็นต้องคอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ดังนั้นในการนิเทศควรมุ่งให้ครูคิดทำงานและตัดสินใจด้วยตนเองได้

¹⁹Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principles of Supervision (New York : American Book Company, 1953), pp. 22-23.

1. ทักษะในการเป็นผู้นำ
2. ทักษะในค่านิยมมนุษยสัมพันธ์
3. ทักษะในค่านิยมกระบวนการหมู่พวก
4. ทักษะในค่านิยมบริหารบุคคลากร
5. ทักษะในการประเมินผลการศึกษา

Bartky²¹ กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์จะต้องรู้เรื่องของเด็ก เรื่องหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินผลการสอน เช่นเดียวกับครูและจะต้องเรียนรู้สิ่งต่อไปนี้ด้วยคือ

1. รู้จักครู
2. วิธีช่วยเหลือครู
3. รู้จักประเมินผลงานของตนเอง ตามลักษณะนี้ที่ศึกษานิเทศก์จะต้องทำงานด้าน
 - 3.1 การวางแผน การแนะนำและผลิตวัสดุอุปกรณ์
 - 3.2 การกำหนดให้ครูสอนตามความสามารถ
 - 3.3 การทดสอบประเมินมาตรฐานการศึกษา
 - 3.4 การปรับปรุงการสอน

ภิญโญ สาธร²² กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการมนุษยสัมพันธ์ซึ่งต้องการความชำนาญ ความอดทน และความพากเพียรเป็นอย่างยิ่ง และเห็นได้เด่นชัดคือว่า ศึกษานิเทศก์จะทำงานอย่างไรก็ได้ผลดี ถ้าเป็นคนที่มีประสบการณ์กว้างขวางลึกซึ้งและมีปรัชญาประจำตัวเองว่าศึกษานิเทศก์คือผู้ให้บริการศึกษานิเทศก์มีใฝ่อยู่กับปัญญา

²¹ John A. Bartky, Supervision as Human Relation (Boston: D.C., 1953), pp. 7-8.

²² ภิญโญ สาธร, หลักบริหารการศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2514), หน้า 308.

สาย ภาณุรัตน์²³ กล่าวว่า กระบวนการนิเทศการศึกษามีหลักสำคัญ 4 ประการ
คือ

1. การนิเทศเพื่อการแก้ไข (Correction) หมายถึงทำการนิเทศเพื่อแก้ไข
สิ่งที่ผิดให้ถูกต้องสิ่งที่ไม่ดีให้ดี
2. การนิเทศเพื่อการป้องกัน (Prevention) หมายถึงทำการนิเทศเพื่อ
เตรียมการวางแผนแก้ปัญหาไว้ก่อน
3. การนิเทศเพื่อก่อ (Construction) หมายถึงการนิเทศเพื่อวางแผนเสริม
สร้างความเจริญต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นผลเพิ่มเติมเนื่องจากการแก้และการป้องกันนั้น
เอง ทั้งนี้เพราะการแก้กับการป้องกันยังไม่ก่อให้เกิดความเจริญ ดังนั้นจึงต้องวางแผนจัด
สิ่งที่จะก่อให้เกิดความเจริญในอนาคตเพิ่มเติมอีกประการหนึ่ง
4. การนิเทศเพื่อเกิดการสร้างสรรค์ (Creation) หมายถึงทำการนิเทศเพื่อ
ให้เกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ โดยเพ่งเล็งในด้านสติปัญญา ความรู้ และความคิด
ริเริ่ม เพื่อพัฒนากิจการงานให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา²⁴ ได้ให้หลักในการนิเทศการศึกษาไว้ 4
ประการคือ

1. การนิเทศการศึกษาคือปรัชญา
2. การนิเทศการศึกษาต้องการความร่วมมือ
3. การนิเทศการศึกษาเป็นงานสร้างสรรค์
4. การนิเทศการศึกษายังให้เกิดผลในทางบวก

²³สาย ภาณุรัตน์, "การนิเทศการศึกษา" คู่มือนิเทศการศึกษา 2508, (พิมพ์ครั้งที่
สอง, 2511; พระนคร: แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครู สอนสุนันทา, 2511), หน้า 43-47.

²⁴หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, คู่มือนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติ, (พระนคร:
โรงพิมพ์วิทยาลัยครูสอนสุนันทา, 2512), หน้า 27.

สรุป

จากหลักการนี้ เหตุการณ์ศึกษาที่กล่าวแล้ว พอสรุปหลักการได้ดังนี้คือ

1. มีจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาที่แน่นอน
2. ใช้กระบวนการหมู่พวก ทำงานเป็นคณะ รวมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้องโดยอาศัยหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการติดต่อประสานงานและเผยแพร่ข่าวสาร
3. ใช้วิธีการประชาธิปไตย เคารพยอมรับฟังเหตุผลและความคิดของผู้อื่น
4. ใช้วิธีการให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน
5. คำนึงถึงปัญหาความเหมาะสมและความสามารถของครูผู้ร่วมงาน
6. ใช้วิธีการง่าย ๆ เป็นกันเองกับครูเป็นหลักในการดำเนินงาน
7. ใช้วิธีการค้นคว้าทดลองวิเคราะห์หาเหตุผลและปัญหา
8. ยึดถือปรัชญาการศึกษาของชาติเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน
9. มุ่งพัฒนาตัวครู ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน
10. ใช้วิธีการประเมินผลเป็นเครื่องสำรวจผลการปฏิบัติงานของครูและของตน

เอง

4. หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์

หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์โดยทั่วไป

การนิเทศการศึกษาจะมีประสิทธิภาพบรรลุถึงเป้าหมายได้นั้นศึกษานิเทศก์ต้องรู้อย่างเข้าใจถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ แนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์นั้น มีผู้เกี่ยวข้องกล่าวไว้อย่างต่าง ๆ ดังนี้

Ben M. Harris²⁵ กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาที่จะต้องอาศัยทักษะเบื้องต้นและกระบวนการที่ศึกษานิเทศก์เป็นนักวิชาการระดับสูง หน้าที่สำคัญในการนิเทศการศึกษาก็คือการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เช่น ครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครองและศึกษานิเทศก์ด้วยกัน Harris ได้เสนอหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ไว้ 10 ประการคือ

1. พัฒนาหลักสูตร
2. จัดระบบการสอนแนะนำการสอน
3. จัดครูทำการสอน
4. เตรียมเครื่องอำนวยความสะดวก
5. เตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอน
6. เตรียมอบรมครูประจำการ
7. จัดปฐมนิเทศครูใหม่
8. ช่วยเหลือบริการพิเศษ
9. สร้างความสัมพันธ์กับประชาชนทั่วไป
10. การประเมินผล

Gwynn²⁶ ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ที่ถือว่าเป็นหลักสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือครู เป็นรายบุคคล
2. ความรับผิดชอบในด้านการประชาสัมพันธ์และช่วยให้บริการด้านการสอนของครูให้เป็นที่เข้าใจอย่างใกล้ชิดที่สุด
3. ความรับผิดชอบในฐานะวิทยากรของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษาใน

²⁵Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education. (Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc., 1963), pp. 13-14.

²⁶Minor J. Gwynn, Theory and Practice of Supervision. (New York: Dodd, Mead and Company, Inc., 1961), pp. 27-31.

ระกัมีอื่น ๆ และทำหน้าที่อบรมครูประจำการ เผยแพร่โครงการศึกษาให้แก่ครูและประชาชน
โดยทั่วกัน

นอกจากนี้ Gwynn ยังได้กล่าวถึงงานหลัก (Major Tasks) ของศึกษา
นี้แบ่งไว้ 10 ประการคือ

1. ช่วยเหลือครูและครูใหญ่ให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเด็กดีขึ้น เช่นความต้องการ
ความพรอม การเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ
2. ให้ความช่วยเหลือครูในด้านการพัฒนาและปรับปรุงตนเองพร้อมทั้งช่วยให้
เกิดความร่วมมือของหมุ่คณะครูในโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ครูสนใจทำและใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
4. ช่วยให้ครูปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น
5. ส่งเสริมและให้โอกาสครูที่เชี่ยวชาญตามสาขาวิชาที่มีอยู่ในโรงเรียน ได้
ช่วยเหลือเพื่อนครูตามความสามารถ
6. ให้ความช่วยเหลือครูในด้านการประเมินผลพัฒนาการของเด็กได้อย่างถูก
ต้อง
7. ส่งเสริมช่วยุ้ให้ครูรู้จักประเมินผลโครงการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของ
ตนเอง
8. ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จ รู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต
ในสังคม
9. ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและนำผลไปเสนอแนะให้ครูเข้าใจนำไป
ใช้ในการสอนได้จริง

10. ช่วยใ้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับผลงานและความก้าวหน้าของโรงเรียน

Lucio และ McNeil²⁷ กล่าวว่า หน้าที่ของศึกษานิเทศก์มี 6 ประการคือ

1. การวางแผน (Planning) ศึกษานิเทศก์ต้องรู้จักวางแผนปฏิบัติงานของตนเองและหมู่คณะ เพื่อพัฒนานโยบายทางการศึกษา
2. การบริหาร (Administration) ศึกษานิเทศก์ควรคัดสรรใจทำงานด้วยตนเอง เพื่อความคล่องตัวของการทำงาน
3. การนิเทศ (Supervision) ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการสอนให้ดีขึ้น
4. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ศึกษานิเทศก์ต้องมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงหลักสูตร จัดทำคู่มือครูและช่วยเลือกแบบเรียนให้แก่โรงเรียน
5. การสาธิตการสอน (Demonstration Teaching) ศึกษานิเทศก์ควรสาธิตการสอนให้ครูดูโดยด้วยตนเองหรือจัดใหม่กลั่นสอนสาธิตให้ดู
6. การวิจัย (Research) ศึกษานิเทศก์ควรทำการวิเคราะห์หาค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนด้วยวิธีการวิจัยอย่างมีระเบียบแบบแผน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวความคิดใหม่ ๆ และผลการวิจัยให้ครูทราบ

Swearingen²⁸ ได้สรุปหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ในปัจจุบันไว้ 8 ประการคือ

1. ส่งเสริมการประสานงาน
2. ส่งเสริมการเป็นผู้นำ

²⁷ William H. Lucio and John D. McNeil, Supervision: A Synthesis of Thought and Action, (New York: McGraw-Hill Book, Company, Inc., 1962), p. 26.

²⁸ Mildred E. Swearingen, Supervision of Instruction: Foundations and Dimensions, (Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1962), p. 42.

3. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
4. ส่งเสริมด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. ส่งเสริมด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เจริญขึ้น
6. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์สภาพการเรียนการสอน
7. ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู
8. สร้างขวัญให้กำลังใจครู ให้ครูรู้สึกมีความมั่นคง และประสบความสำเร็จ

ในการปฏิบัติงาน

Chester W. Harris และ Marie R. Liba²⁹ ได้สรุปหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ตามทัศนะของนักการศึกษาว่า หน้าที่ความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานของศึกษานิเทศก์คือการปรับปรุงการเรียนการสอน

ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ³⁰ กล่าวว่าหน้าที่ของศึกษานิเทศก์คือ คอยดูแลไม่ให้นักเรียนขาดความช่วยเหลือหรือสัมมนา ผลิตเอกสาร วารสาร ตรวจเยี่ยมโรงเรียนและช่วยกระตุ้นให้สมาคมของครู มีการเคลื่อนไหวด้านวิชาการต่าง ๆ ตลอดเวลา

หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ฝ่ายประถมศึกษา

การวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ฝ่ายประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา ใ้กล่าวหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ฝ่ายประถมศึกษาไว้ 3 ระดับดังนี้

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง

ศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง คือ เจ้าหน้าที่ทางวิชาการของกรม มีหน้าที่ตรวจโรงเรียน

²⁹Chester W. Harris and Marie R. Liba (ed.), Encyclopedia of Education Research (New York: Macmillan Company, 1960), p. 1442.

³⁰ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ, ความสำเร็จและความล้มเหลว (พระนคร: วัชรินทร์การพิมพ์, 2514), หน้า 195.

ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายและดำเนินงานวิชาการดังต่อไปนี้

1. นิเทศโรงเรียนส่วนกลางสังกัดกรมสามัญศึกษา
2. นิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ภาคและจังหวัด
3. จัดประชุมอบรมครูและศึกษานิเทศก์และช่วยการอบรมของภาค จังหวัด กับหน่วยงานอื่น ๆ
4. ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาในหน้าที่ของกรมสามัญศึกษา
5. ผลิต พิจารณา และเผยแพร่อุปกรณ์การสอนและ เอกสารทางวิชาการ เช่น คู่มือครู หนังสืออ่านประกอบแบบฝึกหัด เป็นต้น
6. ส่งเสริมชักนำ เพื่อให้เกิดความเจริญทางด้านวิชาการในหมู่ศึกษานิเทศก์ และครูโรงเรียนประถมศึกษา³¹

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ภาค

ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค คือ เจ้าหน้าที่วิชาการของภาคเกี่ยวกับการประถมศึกษา มีหน้าที่ตรวจโรงเรียนในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายและดำเนินงานวิชาการ ดังต่อไปนี้

1. ติดตามผลงานการนิเทศการศึกษาของจังหวัดภายในภาค
2. ความคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนระดับประถมศึกษา
3. จัดประชุมอบรมครูและศึกษานิเทศก์ในระดับภาค และให้ความช่วยเหลือในการประชุมอบรมครูในระดับจังหวัด
4. ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยงานทางวิชาการที่เป็นปัญหาในระดับภาค
5. ผลิตและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการและอุปกรณ์การศึกษา

³¹ กรมสามัญศึกษา, บันทึกนิเทศการศึกษา 2515, หน้า 81.

6. ประเมินผลการจัดการศึกษาในระดับภาคเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษา
7. จัดทำและปรับปรุงประมวลการสอนของภาค³²

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัด

ศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด คือ เจ้าหน้าที่ทางวิชาการของจังหวัดเกี่ยวกับการประถมศึกษา มีหน้าที่ตรวจโรงเรียนในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายและดำเนินงานวิชาการดังต่อไปนี้

1. นิเทศการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัด
2. ควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
3. จัดประชุมอบรมครูในระดับจังหวัดและให้ความช่วยเหลือครูระดับอำเภอ ระดับกลุ่ม ระดับโรงเรียน และให้ความช่วยเหลือตามคำขอ
4. ผลิตและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการที่จำเป็นภายในจังหวัด
5. ประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด
6. ศึกษาคนควา ทดลองและวิจัยค้นปฏิบัติงานทางวิชาการในระดับจังหวัด
7. จัดทำและปรับปรุงโครงการสอนของจังหวัด³³

สรุป

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรแบบเรียนประมวลการสอนและโครงการสอน

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 82.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

2. จัดประชุมสัมมนา อบรม ปรุณนิเทศครู และเป็นวิทยากร
3. ผลิตวัสดุอุปกรณ์ เอกสารวารสารเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ
4. วางแผนปฏิบัติงานและแผนบริหารการศึกษาในโรงเรียน
5. ทำการนิเทศ ช่วยเหลือแนะนำความรู้และวิธีสอนใหม่ ๆ ช่วยสาธิตการสอน
ในทฤษฎี พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาการเรียนการสอน
6. ทำการประเมินผลติดตามผล ควบคุมมาตรฐานการศึกษา
7. วิจัย ค้นคว้า ทดลอง เกี่ยวกับการเรียนการสอน
8. ประชาสัมพันธ์ติดต่อประสานงานระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย
9. ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครู และ
10. เสริมสร้างการเป็นผู้นำและส่งเสริมให้ครูมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. ข้อคิดและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ข้อคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

Sarbin³⁴ กล่าวว่า การปฏิบัติที่จะให้ถูกต้องเหมาะสมกับตำแหน่งนั้นจะต้องคำนึงถึงหน้าที่ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งใด ๆ จะต้องศึกษาว่าตำแหน่งนั้น ๆ มีหน้าที่อะไร จะปฏิบัติงานอย่างไร ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเดียวกับศึกษานิเทศจะต้องศึกษาว่า หน้าที่ของศึกษานิเทศก์มีอะไร จะต้องทำอะไรปฏิบัติอย่างไร จึงจะเหมาะสมและถูกต้อง ศึกษานิเทศก์จะปฏิบัติงานไม่ได้ดี ถ้าศึกษานิเทศก์ขาดความรู้ขาดความเข้าใจในเรื่องหน้าที่การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ จะต้องเป็นไปตามหน้าที่ โดยอาศัยเทคนิคความรู้ ประสบการณ์ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ศึกษานิเทศก์ ต้องรู้ว่า ศึกษานิเทศก์จะต้องทำงานกับครู

³⁴Theodore R. Sarbin, "Role Theory", Handbook of Psychology (Addison-West, Publishing Company, 1954), pp. 223-255.

ครูเป็นผู้นำหวังได้รับคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศก์ต้องทำนายความต้องการของครูโดย ทั้งสองฝ่ายนี้จะต้องหาทางศึกษาหน้าที่ให้เข้าใจตรงกัน

Ross และ Dean³⁵ กล่าวว่า นักวิจัยการศึกษาที่มีความเห็นตรงกันว่างานของศึกษานิเทศก์นั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญอันดับแรกคือการปรับปรุงการสอน

³⁶
ผู้เชี่ยวชาญสำนักงานยูซอม (ดร.แมกซ์ เจ. เบอริ-เยสซา) ประจำประเทศไทย กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาแบบปัจจุบันนี้ เป็นวิธีการช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไขสภาพการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น โดยจัดทำบริการให้คำครู เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ สมความมุ่งหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา ศึกษานิเทศก์ใช้เวลาประมาณครึ่งหนึ่งไปเยี่ยมครูและปฏิบัติงานร่วมกับครูเป็นรายบุคคลในห้องเรียน เวลาอีกครึ่งหนึ่ง ส่วนมากใช้วางแผนงาน จัดสัมมนาหรือศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการสอนโดยเฉพาะ โดยมีคณะกรรมการจากโรงเรียนต่างๆ มาร่วมด้วย จัดให้มีการอบรมระยะยาว สาธิตวิธีสอนใหม่ ๆ เตรียมคู่มือครู เขียนข้อเสนอแนะพิมพ์แจกครู ช่วยครูทำบันทึกการสอน ปรับปรุงอุปกรณ์การสอน จัดหาอุปกรณ์ให้ครูใช้ จัดหาวิทยากรในท้องถิ่นมาบรรยาย และจัดโครงการประชุมนิเทศครูใหม่

เกรียง เอี่ยมสกุล³⁷ กล่าวว่า เรื่องของศึกษานิเทศก์เวลานี้กลายเป็นเรื่องที่มีปัญหา ศึกษานิเทศก์เป็นตัวยุทธ ศึกษานิเทศก์เป็นบุคคลที่มีปัญหา ฉะนั้น การสร้างศึกษานิเทศก์ขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหา กลับเป็นกรมจะต้องแก้ปัญหาของศึกษานิเทศก์ที่ซับซ้อนหนักยิ่ง

³⁵ Neagley L. Ross and Evans N. Dean, Handbook for Effective Supervision of Instruction (Prentice-Hall, Inc., 1964), p. 1.

³⁶ แมกซ์ เจ. เบอริเยสซา "ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลวิธีสำหรับศึกษานิเทศก์," คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (พิมพ์ครั้งที่สอง, 2511; พระนคร: แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 97.

³⁷ เกรียง เอี่ยมสกุล, "ฐานะและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์," คู่มือนิเทศการศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์ครูสภา, 2509), หน้า 2.

เจลา ไชยรัตน์³⁸ วิจารณ์งานของศึกษานิเทศก์ประเทศไทยว่าเป็นงานที่มีความยุ่งยากครอบคลุมไปหมด ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานตั้งแต่นักวิชาการไปจนถึงคนงานอาคารโรง
และนี่จึงมีใ้เรื่องง่ายที่จะกล่าวถึงหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ให้แน่ชัดลงไปได้

ฉวีวรรณ มหาทัฬห³⁹ กล่าวว่าปัจจุบันนี้งานในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่ได้รับมอบหมาย มีขอบเขตกว้างขวางมาก จึงทำให้ศึกษานิเทศก์ไม่แน่ใจว่างานที่กระทำไปนั้นมีคุณภาพ และตรงเป้าหมายของการนิเทศการศึกษาตามที่กรมกำหนดและจัดอันดับความสำคัญไว้หรือไม่

ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

Spears⁴⁰ ได้กล่าวหา State of Texas; Practices of Promise in Supervision in the School of Texas ได้สำรวจความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จำนวน 35 คน เกี่ยวกับเรื่องการแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้คำตอบดังนี้

กิจกรรมการนิเทศ	เวลาที่ใ้
การทำงานร่วมกับครู	45%
การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์การสอน	10%
การสาธิตการสอน	5%
การจัดประชุมหรือร่วมประชุมกับครู	11%
ทำการวิจัยและวางแผนงาน	14%
ทำงานเกี่ยวกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง	9%
รวม	94%

³⁸เจลา ไชยรัตน์ และ สุปะนีย์ นาคกรทรุพ "การตรวจโรงเรียนและการนิเทศการศึกษา," การนิเทศการศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2500), หน้า 2-3

³⁹ฉวีวรรณ มหาทัฬห "ผลงานการสำรวจการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด," คู่มือนิเทศการศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2503), หน้า 105-106.

⁴⁰Harold Spears, Improving the Supervision of Instruction (New York : Prentice-Hall, Inc., 1954), p.175.

Hammock⁴¹ โลกดาวดึงส์ที่น่าที่ต่าง ๆ ของศึกษานิเทศก์ที่กระทำอยู่ ซึ่งมีผู้รวบรวมมาจากแบบสอบถามที่ส่งไปยังรัฐต่าง ๆ ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1945 เพื่อสำรวจคววาทักศึกษานิเทศก์โคทำหน้าที้อย่างไหนดมากน้อยเพียงใด ซึ่งสรุปจัดอันดับได้ดังนี้

ร้อยละ	หน้าที่
100	รวมประชุมกับสมาคมอาชีพ
97	อภิปรายถึงปรัชญาหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษากับครู
96	จัดประชุมกลุ่มอภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้น
96	เขียนชั้นเรียน
95	พบปะปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับครู เป็นรายบุคคล
94	อภิปรายวิธีสอนต่าง ๆ รวมกับครู
84	รวมเป็นกรรมการ ของสมาคมอาชีพ
86	ช่วยครูจัดและปรับปรุงหน่วยการสอน
85	รวมกับครูจัดโครงการปรับปรุงหลักสูตร
82	เสนอผลการทดสอบให้ครุทราบเพื่อนำไปปรับปรุงการสอนของตนได้ดีขึ้น
81	ช่วยประเมินผลการใช้ของสมุดและเลือกหนังสือเข้าของสมุด
79	เป็นที่ปรึกษาในการประชุมครูในท้องถิ่น
78	รวมกับที่ปรึกษาฝ่ายหลักสูตรจัดทำวิเคราะห์ปรับปรุงหลักสูตร
70	สัมภาษณ์บุคลากรหรือบุคคลภายนอกเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา
69	เขียนหรือปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตร
65	จัดลำดับความต่อเนื่องและขอบเขตของวิชาต่าง ๆ
64	สัมภาษณ์ครูและกงานใหม่
62	จัดโครงการประเมินผลของโรงเรียน

⁴¹Muriel Estelle Hammock, Supervising Instruction in Secondary Schools. (New York: McGraw-Hill, 1955), p. 27.

รอยละ	หน้า
54	จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์หรือหน่วยการสอนเพื่อให้ครูได้ใช้
53	จัดการประชุมปฏิบัติการให้แก่ครูในท้องถิ่น
47	ตรวจดูฟิล์มภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ก่อนที่จะนำไปใช้
46	ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาแก่ครู
45	เตรียมเขียนรายงานการ เยี่ยมชั้นเรียนเสนอต่อศึกษาธิการ
44	เขียนบทความเกี่ยวกับการศึกษาลงหนังสือพิมพ์
42	จัดทดสอบมาตรฐาน
39	วางแผนสาธิตการสอน
39	จัดวัสดุอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
39	ทำงานร่วมกับครูสาธิตการสอน
36	แจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
29	เขียนบทความลงวารสารทางวิชาการ
26	ตรวจข้อสอบ
14	เขียนหรือรวมเขียนตำราเรียน

จากผลการสำรวจดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หน้าที่ซึ่งศึกษานิเทศก์ทำมากที่สุดคือ การไปร่วมประชุมกับสมาคมอาชีพ เช่น สมาคมครู สมาคมการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
ต้องการติดตามความเคลื่อนไหวความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการทำ
งานของตน ส่วนการจัดประชุมกลุ่มเพื่ออภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันมีเปอร์เซ็นต์สูงเป็นอันดับ
สองและการเยี่ยมชั้นเป็นอันดับสาม ส่วนงานที่ศึกษานิเทศก์ทำน้อยที่สุดได้แก่การเขียนตำรา
เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศึกษานิเทศก์ไม่มีเวลาพอหรือยังไม่พร้อม และการตรวจข้อสอบ
นั้นศึกษานิเทศก์ทำน้อย เป็นอันดับสองรองจากอันดับต่ำสุด

ปี ค.ศ. 1970 Carlton⁴² ได้ทำการศึกษามหาวิทยาลัยของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริง ตามทัศนคติของครูประถมศึกษา จำนวน 1,044 คน ครูใหญ่จำนวน 52 คน ผลปรากฏว่า มหาวิทยาลัยของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงนั้นได้แก่การช่วยเหลือพัฒนาโครงการสอนช่วยงานประจำ เกี่ยวกับการบริหาร ช่วยกำหนดนโยบายของโรงเรียน รวมมือในการประชุมครูและช่วย คัดเลือกแบบเรียน

ส่วนบทบาทในอุดมคตินั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวางแผนเตรียมการ เยี่ยม โรงเรียน เพื่อสังเกตการสอนช่วยเหลือครูจัดเนื้อหาวิชา คัดเลือกอุปกรณ์การสอนและทำ โครงการสอน

ปี พ.ศ. 2512 บุรุษยก แสงศิริกุล⁴³ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ส่วนกลางในกระทรวงศึกษาธิการ สรุปผลได้ว่า หน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติอยู่จริง หน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ตามอุดมคติของศึกษานิเทศก์ และหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ตามอุดมคติของผู้บริหารที่อยู่ในระดับความสำคัญสูงตรงกันมีดังนี้

1. จัดประชุมสัมมนาและฝึกอบรมครูประจำการ
2. พัฒนาคู่มือครู หลักสูตร โครงการสอนและประมวลการสอน
3. ช่วยประสานงานระหว่างผู้บริหารกับฝ่ายวิชาการ
4. ดำรงปัญหาและอุปสรรคทางการนิเทศการศึกษา
5. นิเทศการใช้คู่มือครู หลักสูตร โครงการสอนและประมวลการสอน
6. นำผลการวิจัยที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน
7. ตรวจสอบและนิเทศงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

⁴² Glover Cecil Carlton, "Dissertation Abstracts International A Humanities and Social Sciences," (Microfilm, 1971 V. 31 No. 9), p. 4406-A.

⁴³ บุรุษยก แสงศิริกุล, "การศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ส่วนกลางในกระทรวงศึกษาธิการ", วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512, หน้า 86.

8. วางโครงการนิเทศการศึกษา
9. ทดลอง ค้นคว้าเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ
10. สสำรวจปัญหาและอุปสรรคทางการเรียนการสอน
11. ให้คำปรึกษาหารือแก่ครูเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่คณะ
12. สั่งเกตการสอนของครูและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน
13. นิเทศติดตามผลงานของศึกษานิเทศก์และครู
14. เสนอแนะการใช้อุปกรณ์ทางการเรียนการสอน

ปี พ.ศ.2512 ระเบียบ เพชรประสิทธิ์⁴⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการนิเทศการศึกษาในจังหวัดพระนคร และจังหวัดใกล้เคียง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่สำคัญยิ่งสำหรับตัวศึกษานิเทศก์เอง ซึ่งศึกษานิเทศก์เห็นควรให้ปรับปรุงมากที่สุดได้แก่

1. ปัญหาการขาดอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการนิเทศ
2. ปัญหาการขาดยานพาหนะทำให้การเดินทางไปปฏิบัติงานไม่สะดวก บางแห่งต้องเสียเงินอัตราย ทำให้การปฏิบัติงานลำบาก

ฉลอง บุญญานันต์⁴⁵ ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังพบว่า อัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ยังขาดอยู่คิดเป็นร้อยละ 20.37 หมวดวิชาที่ขาดมากที่สุดได้แก่ หมวดวัดผลการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 17.36 การที่มีอัตรากำลังไม่เพียงพอเช่นนี้ย่อมเป็นปัญหาต่อการปฏิบัติงานอย่างแน่นอน

⁴⁴ระเบียบ เพชรประสิทธิ์, "ปัญหาการนิเทศการศึกษาในจังหวัดพระนครและจังหวัดใกล้เคียง," วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ ~~ฉบับพิมพ์~~, 2512. หน้า 57.

⁴⁵ฉลอง บุญญานันต์, รายงานการวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศการศึกษา, (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2515), หน้า 3-6.

2. ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของศึกษานิเทศก์พบว่า ศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานในหน้าที่มากที่สุด มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 19.95 เหมาะสมมากร้อยละ 43.78 เหมาะสมปานกลาง ร้อยละ 30.16 และมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานในหน้าที่น้อย คิดเป็นร้อยละ 6.11 และพบว่าศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความสามารถสูง มักจะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพในหน่วยงานอื่นซึ่งกว่าหกกว่าจึงทำให้อาสาสมัครที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ในเทศการศึกษ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค พบว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น

3.1 ปัญหาเรื่องขอบเขตของงาน ศึกษานิเทศก์ต้องทำงานหลายอย่าง ทั้งดูแลโรงเรียน เสมียน ดึงวิทยากร

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ ศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่เป็นฝ่ายวิชาการ แต่ผู้บังคับบัญชามักจะมอบงานอื่นนอกเหนือจากด้านวิชาการให้ทำเพราะเชื่อถือในความสามารถของศึกษานิเทศก์

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงาน ศึกษานิเทศก์ต้องทำงานเกี่ยวกับบุคคลหลายฝ่าย บุคคลดังกล่าวยังไม่เข้าใจงานของศึกษานิเทศก์คือ ศึกษานิเทศก์ต้องใช้เวลาประชาสัมพันธ์ติดต่อขอความร่วมมืออยู่เสมอ

3.4 ปัญหาเกี่ยวกับการขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องไม้เครื่องมือ ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า ขาดประสิทธิภาพ

4. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการนิเทศการศึกษา จากรายงานพบว่าอำนาจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์มีความขัดแย้งกัน คือ กฎหมายระบุว่า ศึกษานิเทศก์เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจตรวจโรงเรียน แต่นโยบายของกรมมุ่งในด้านนิเทศเพื่อพัฒนาตัวครูในฐานะวิทยากร มุ่งสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้ความอบอุ่นแก่ครู แต่ศึกษานิเทศก์จะต้องรายงานผลการนิเทศต่อศึกษาธิการจังหวัด จึงทำให้เกิดความไม่แน่ใจ ว่าศึกษานิเทศก์มาช่วยครูหรือมาตรวจจับผิดกันแน่ ความเป็นจริงศึกษานิเทศก์ไม่มีอำนาจ สิ่งเหล่านี้ทำให้การนิเทศการศึกษามีปัญหาในสายความร่วมมือของครู

สรุป

จากข้อคิดและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์ต้องศึกษาหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ให้เข้าใจเพื่อปฏิบัติงานได้
2. งานสำคัญของการนิเทศการศึกษา คือ การปรับปรุงการสอนและช่วยเหลือ
3. ศึกษานิเทศก์ควรใช้เวลาครึ่งหนึ่งตรวจเยี่ยมโรงเรียน และครึ่งหนึ่งปฏิบัติ
งานในสำนักงาน
4. ศึกษานิเทศก์เป็นบุคคลที่กำลังเป็นปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขต่อไป
5. ขอบเขตงานของศึกษานิเทศก์กว้างขวาง ศึกษานิเทศก์ต้องทำงานอื่นหลาย
อย่าง มีเวลาทำงานด้านวิชาการน้อย
6. การปฏิบัติงานจริงของศึกษานิเทศก์ไม่ตรงกับการแบ่งเวลาและไม่ตรงกับ
ความต้องการของครูเท่าที่ควร
7. ศึกษานิเทศก์ทำงานเกี่ยวกับการประชุมมากส่วนการสังเกตการสอน การ
ติดตามผลและการแนะนำเกี่ยวกับเรื่องอุปกรณ์การสอนกระทันหัน
8. ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาได้แก่
 - 8.1 ขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้และยานพาหนะมาก
 - 8.2 ขาดอัตรากำลังสำหรับปฏิบัติงาน
 - 8.3 ความรู้ความสามารถยังไม่เหมาะสมกับหน้าที่การงาน
 - 8.4 ขาดการประสานงานและขาดความร่วมมือ

จากข้อคิดและผลงานการวิจัยที่กล่าวแล้ว เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ มีคุณค่าเกี่ยวข้อง
กับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางประกอบการวิจัยได้เป็นอย่างดี